

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу ГЛАДКОВА Кирила Юрійовича
на тему: «Реформування публічного управління позашкільною освітою в
Україні», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

*Відгук складено на основі вивчення дисертаційної роботи, опублікованих
здобувачем результатів дисертаційного дослідження та матеріалів, що містять
підтвердження щодо практичного впровадження результатів дослідження.*

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Освіта є важливою сферою суспільного життя, що забезпечує розвиток особистості, а також формує професійні компетентності людини. Як об'єкт публічного управління сфера освіти визнається однією із пріоритетних, що підтверджується систематичністю реформ та посиленою увагою з боку держави та суспільства. У структурі національної системи освіти позашкільна освіта виступає важливим складником, що поєднує як традиційні форми та напрями освітнього процесу, так і неформальні, спрямовані на розкриття творчого та інтелектуального потенціалу особистості. Втім, зазначена сфера стикається з низкою викликів, зокрема фінансового та інституційного характеру, а також відсутністю комплексного підходу до процесу публічного управління позашкільною освітою органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Зазначене актуалізує пошук нових підходів та напрямів реформування публічного управління позашкільною освітою, впровадження яких дозволить покращити ефективність та результативність публічно-управлінської діяльності у відповідній сфері, зокрема в умовах післявоєнного відновлення сфери освіти та продовження процесу децентралізації влади в Україні.

Актуальність дослідження підтверджується тим, що воно виконано з урахуванням положень державних програм та стратегій розвитку у сфері освіти, культури, спорту та молодіжної політики, з урахуванням Регіональної цільової соціальної програми «Освіта Дніпропетровщини до 2027 року» та у межах реалізації науково-дослідних робіт: «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (номер державної реєстрації 0122U002375); «Цифрова трансформація публічного управління» (номер державної реєстрації 0122U002236), що виконувались на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту

державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Здобувач належним чином обґрунтував актуальність обраної теми, коректно визначив об'єкт та предмет дослідження, сформулював мету та поставив основні завдання дослідження. Дисертаційна робота носить комплексний характер, має достатнє теоретичне та методологічне підґрунтя. Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечуються відповідністю використаних методів дослідження його меті і завданням, якісним аналізом літературних джерел.

Наукові результати дисертаційного дослідження всебічно обґрунтовані, є достовірними, мають наукову новизну. Зокрема, автором:

уперше розроблено та обґрунтовано комплекс концептуальних підходів та практичних інструментів реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду та сучасного стану системи позашкільної освіти в контексті післявоєнного відновлення сфери освіти на основі розвитку інтеграційної моделі публічного управління позашкільною освітою як комплексної системи взаємодії різних суб'єктів публічного управління щодо координації, розвитку та забезпечення функціонування системи позашкільної освіти через міжвідомчу співпрацю, державно-приватне партнерство та державно-громадське управління. Надано варіації співробітництва територіальних громад у сфері позашкільної освіти, а також впровадження кластерного підходу в системі позашкільної освіти, що передбачає кооперацію та взаємодію різних суб'єктів (органів управління у сфері освіти, закладів освіти, приватного сектору та інститутів громадянського суспільства) через удосконалення горизонтальних (функціональних) та вертикальних (ієрархічних) зв'язків між ними;

удосконалено: теоретичні засади міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та приватних суб'єктів господарювання як складових забезпечення ефективного публічного управління позашкільною освітою; класифікацію кластерів позашкільної освіти залежно від їх функціональної спрямованості: науково-освітні, освітньо-виробничі, культурно-мистецькі, спортивно-оздоровчі та екологічно-виховні, що дозволяє глибше інтегрувати позашкільну освіту з іншими освітніми та гуманітарними системами; підходи до координації діяльності різних суб'єктів публічного управління з метою консолідації можливостей та залучення додаткового ресурсного забезпечення системи позашкільної освіти через державно-приватне партнерство, співробітництво територіальних громад, корпоративну соціальну відповідальність та співпрацю з інститутами громадянського суспільства; механізми оптимізації управлінських рішень на основі інтеграційної моделі публічного управління (міжвідомча співпраця, державно-громадське партнерство та державно-громадське управління), що передбачає консолідацію

ресурсів територіальних громад та різних органів публічної влади для підвищення доступності та якості послуг позашкільної освіти в умовах децентралізації влади; понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, а саме: надано авторські дефініції понять «позашкільна освіта», «публічне управління позашкільною освітою», «реформування публічного управління позашкільною освітою», «мережа закладів позашкільної освіти», «механізми публічного управління позашкільною освітою», «інтеграційна модель публічного управління позашкільною освітою», «міжсекторальна взаємодія в системі позашкільної освіти», «освітній кластер», «освітньо-виробничий кластер»;

дістали подальшого розвитку: обґрунтування концепції функціонування системи позашкільної освіти в контексті реалізації державної молодіжної політики, зокрема: залучення молодіжних працівників до роботи в закладах позашкільної освіти, створення просторів позашкільної освіти на базі молодіжних центрів, використання розгалуженої мережі закладів позашкільної освіти для створення молодіжних просторів; систематизація інших перспективних напрямів реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні в умовах децентралізації влади та кризових викликів, післявоєнної відбудови сфери освіти; підхід до розроблення концепції створення та забезпечення функціонування соціально-гуманітарних кластерів з інтегрованими освітніми елементами як складових регіонального та місцевого розвитку.

Зазначене дозволяє зробити позитивний висновок щодо успішності виконання поставленого наукового завдання та належного рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 289 сторінок, з них 207 – основний текст, 11 таблиць, 29 рисунків, 12 додатків. Список використаних джерел становить 232 найменування, з них 67 – іноземними мовами.

Зміст дисертації свідчить про обізнаність здобувача зі станом і напрямом розвитку сучасної наукової думки у сфері публічного управління та адміністрування, а також із ситуацією, що склалася в її практичній площині.

Розділ I «Теоретичні засади та напрями досліджень у сфері публічного управління позашкільною освітою» присвячено теоретичним аспектам реформування публічного управління позашкільною освітою та вивченню стану наукової розробки проблематики дослідження. Автором систематизовано та удосконалено понятійно-категоріальний апарат у сфері публічного управління позашкільною освітою, а також охарактеризовано стан наукового опрацювання проблеми в працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Здійснено аналіз зарубіжного досвіду публічного управління позашкільною освітою в

європейських державах, зокрема Польщі, Німеччини, Франції, Литви, Латвії, Естонії, Данії, Фінляндії, на основі якого підкреслено, що тенденцією публічного управління позашкільною освітою є посилення ролі приватних суб'єктів у наданні послуг позашкільної освіти, а також врахування громадської думки при прийнятті рішень щодо розвитку позашкільної освіти. Акцентовано увагу на тому, що систему позашкільної освіти слід сприймати як відкриту до інтеграції та взаємодії з іншими суб'єктами, що зумовлює подальший пошук можливих напрямів для створення умов функціонування системи позашкільної освіти поряд у тісній взаємодії з іншими елементами соціально-гуманітарної сфери.

У розділі II *«Сучасна система позашкільної освіти в Україні: публічно-управлінські, нормативно-правові та структурно-функціональні аспекти»* здійснено аналіз сучасного стану системи позашкільної освіти в Україні, її нормативно-правового забезпечення та досліджено структурно-функціональний аспект публічного управління позашкільною освітою. Автором визначено, що в Україні діє достатньо розгалужена мережа закладів позашкільної освіти, що надають послуги за різними напрямками. Визначено, що система позашкільної освіти є крос-галузевою та поєднує в собі об'єкти освітньої, культурно-мистецької, спортивної та молодіжної інфраструктури, у зв'язку з чим спостерігається необхідність у налагодженні ефективної міжвідомчої та міжгалузевої комунікації між органами публічної влади та сприяння державно-приватному партнерству у відповідній сфері. Автором здійснено аналіз чинного законодавства у сфері позашкільної освіти, за результатами якого обґрунтовано необхідність у формуванні комплексного бачення розвитку позашкільної освіти від місцевого до національного рівня, що має бути закріплене у відповідних програмних документах. Виокремлено та здійснено систематизацію рівнів публічного управління позашкільною освітою та функціональних повноважень органів публічної влади, що формують та відповідають за реалізацію державної політики у сфері позашкільної освіти. Визначено, що потребує подальшого опрацювання питання щодо удосконалення механізмів публічного управління позашкільною освітою, зокрема щодо ліцензування освітньої діяльності, та інтеграції системи позашкільної освіти з іншими зацікавленими суб'єктами приватного та публічного секторів шляхом активізації державно-приватного партнерства та міжмуніципального співробітництва.

У розділі III *«Напрями реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні»* представлено комплекс напрямів реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні, а саме: розвиток інтеграційної моделі публічного управління позашкільною освітою, що базується на міжвідомчій співпраці, державно-приватному партнерстві та державно-громадському управлінні; активізація міжмуніципального співробітництва у сфері позашкільної освіти через різні варіації та форми; упровадження кластерного підходу в системі позашкільної освіти. Визначено, що інтеграційна модель публічного управління позашкільною освітою поряд із міжмуніципальним співробітництвом вирішують питання щодо оптимізації мережі закладів позашкільної освіти та забезпечення доступності відповідних

послуг для дітей та молоді, зокрема через створення та функціонування центрів позашкільної освіти на базі закладів культури, молодіжних центрів та просторів. Поряд з цим, кластерний підхід в системі позашкільної освіти забезпечує комплексний розвиток освітньої галузі територіальних громад, ефективне та раціональне використання наявних ресурсів та формування конкурентоспроможних фахівців відповідно до актуальних потреб суспільства.

Здобувачем побудовано модель освітньо-виробничого кластера з інтегрованим елементом позашкільної освіти та запропоновано алгоритм їх створення. Поряд з цим автором приділено особливу увагу забезпеченню стійких та оперативних комунікаційних зв'язків між різними органами публічної влади через цифровізацію ведення статистики та обміну інформацією/даними, а також визначено важелі залучення інститутів громадянського суспільства до процесу прийняття рішень у сфері позашкільної освіти та посилення громадського контролю.

Запропоновані в розділі III авторські підходи та напрями реформування публічного управління позашкільною освітою відображають як теоретичне осмислення проблематики дослідження, так і орієнтацію на прикладні рішення, що можуть бути використані у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

За результатами виконання дисертаційного дослідження здобувачем опубліковано 12 наукових праць, із них: 3 статті в українських періодичних фахових виданнях (з них 1 – у співавторстві); 1 публікація в періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу; 8 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Наукове значення роботи полягає в тому, що вона є першим дослідженням у вітчизняній науці з публічного управління та адміністрування у напрямі розроблення комплексу наукових положень, підходів, інструментів і моделей реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні, та її методико-технологічного забезпечення.

Практичне значення роботи полягає в тому, що основні теоретичні та практичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані в процесі публічного управління позашкільною освітою, зокрема, під час розроблення та реалізації стратегій, програм та проєктів розвитку системи позашкільної освіти в умовах післявоєнного відновлення.

Результати теоретичних та практичних напрацювань дисертаційної роботи дістали *впровадження*, що підтверджено відповідними довідками (додаток А), зокрема:

Департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка від 17.03.2025 № 1687/0/211-25);

Павлоградської районної ради (довідка від 24.03.2025 № 02-24-91/0/2-25);

Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (довідка від 19.03.2025 № 102);

Громадської організації «Асоціація молодіжних працівників України» (довідка від 29.01.2025 № 02/25-д);

Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (довідка від 30.12.2024 № 12-34/183).

Все вищезазначене у сукупності свідчить на користь значущості результатів виконаного дисертаційного дослідження щодо розвитку сфери позашкільної освіти як на рівні територій і громад, так і для суспільства в цілому.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Грунтовне вивчення змісту дисертаційної роботи та публікацій автора, а також представлених результатів перевірки роботи за допомогою сервісу «Candy Content», дозволяє визнати, що порушень академічної доброчесності не встановлено.

Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертаційної роботи

Оцінюючи в цілому позитивно подане до захисту дисертаційне дослідження, слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції:

1. У підпункті 2.2., що присвячений нормативно-правовим аспектам забезпечення реформування публічного управління позашкільною освітою, бажано було б додати порівняльну таблицю чинного законодавства та запропонованих автором змін до них. Це б дозволило систематизувати результати дослідження за відповідним напрямом та посилити наочність представленого матеріалу.

2. Розглядаючи інтеграційну модель публічного управління позашкільною освітою (підпункт 3.1.), вважаю, що недостатню увагу приділено такому аспекту як державно-громадське управління. Зокрема, у запропонованій моделі бракує чітко окресленого механізму залучення інститутів громадянського суспільства до вирішення питань у сфері позашкільної освіти та здійснення впливу на діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації державної політики у сфері позашкільної освіти. Натомість автор зосереджується переважно на вертикальних і функціональних зв'язках між органами публічної влади, недостатньо розкриваючи потенціал громадської участі як елемента інтеграційної моделі.

3. У розділі I здобувачу варто було б посилити теоретико-методологічний та концептуальний блок дослідження, зокрема включити структурований огляд основних концепцій і теорій, що слугують підґрунтям для обґрунтування

авторської позиції щодо напрямів та підходів до реформування публічного управління позашкільною освітою.

4. Заслуговує уваги наведений у підпункті 3.2. аналіз міжмуніципального співробітництва у сфері позашкільної освіти. Автор слушно відмічає перспективність цього механізму в умовах децентралізації влади та обмежених ресурсів окремих територіальних громад. Проте, вказані у тексті дисертації наявні практики співробітництва мають переважно описовий характер. Можливо, доцільним було б посилити емпіричну складову дослідження шляхом залучення первинної інформації та фактичних результатів співробітництва від представників органів управління освітою відповідних громад, зокрема через експертне опитування або анкетування.

Висловлені дискусійні положення та зауваження не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Загальна оцінка роботи є позитивною.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Характеризуючи представлену на рецензування роботу, маємо відзначити, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Вивчення тексту роботи і публікацій здобувача надають підстави для висновку, що дисертаційна робота Гладкова К.Ю. на тему «Реформування публічного управління позашкільною освітою в Україні» є самостійним завершеним науковим дослідженням.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами), а її автор, Гладков Кирило Юрійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент,

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри
державного управління і
місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»

Ірина ХОЖИЛО